

Fakta som mobiliserar, fakta som förklarar

USA har under sommar och höst genomlevt ett antal upplopp kopplade till rörelsen *Black Lives Matter*. De flesta upplopp har triggats av rapporter eller rykten om polisskjutningar mot svarta. Ibland är omständigheterna påfallande bestickande för polisen, ibland inte. En polisskjutning i Charlotte ledde till massiva protester, eftersom personen som sköts var obeväpnad och passiv. Ett upplopp i Milwaukee, som krävde att nationalgardet inkallades, blev dock mer omdebatterat, eftersom den som sköts var en beväpnad återfallsförbrytare som gjorde motstånd och för att den polis som sköt själv var svart (*Huffington Post* 2016).

Det stora afrikansk-amerikanska dilemmat är knappast polisvåldet. Förra året gjorde Harvardekonomen Sendhil Mullainathan en pregnant observation, nämligen att polisskjutningarna rent statistiskt är ett avsevärt mindre problem för den svarta befolkningen än deras överrepresentation i polisingripanden (Mullainathan 2015). Även om en hypotetisk reform lyckades ta bort all rasdiskriminering vid polisingripanden skulle svarta ändå vara gravt överrepresenterade i dödsstatistiken, eftersom svarta oftare grips för brott. Dessa gripanden kan förstås i sin tur bero på diskriminering. Mullainathan nämner t ex att USA:s ”krig mot droger” av olika skäl riktat in sig på försäljarna av droger (som oftare är svarta) snarare än användarna av droger (som oftare är vita).

Varför är då polisskjutningarna, snarare än de strukturella, underliggande problemen, så centrala i dagens amerikanska medborgarrättsrörelse? Problemet är den politiska ledarlösheten, vilket gör det svårare att koordinera politisk aktivism. Upploppsforskningen illustrerar hur förekomsten av en så kallad Schellingincident brukar krävas för att samla massorna. I *Strategy of Conflict* beskriver Schelling problemet på följande sätt:

En kritisk aspekt i mobbrörelser är att de individer som deltar inte bara måste veta var och när de ska mötas utan också att de förväntas agera unisont. Tydligt ledarskap löser problemet, men ledarskap kan ofta identifieras och elimineras av den myndighet som försöker hindra upplopp. Utan ledarskap är pöbelns utmaning att hitta en signal som gör potentiella deltagare säkra på att om de agerar, så kommer de inte agera ensamma. . . . Utan en specifik händelse kan det vara svårt att agera tillsammans, eftersom den individuella immuniteten uppstår i skydd av det kollektiva agerandet. (Schelling 1960, s 90, egen övers)

Noterbart är att själva Schellingincidenten inte behöver ha en särskilt logisk koppling till kampens underförstådda överideologi. Ofta handlar

det om en händelse som är omgärdad av ryktesbildning och motsägelsefulla detaljer, men som förstärker ”varje persons förväntan om vad andra förväntar sig att man förväntas göra” för att använda Schellingprosa. Här spelar stereotypa uppfattningar en viktig roll, både av en själv och av motståndaren.

Även nyhetsvärderingen inom andra områden ter sig efter principer som påminner om Schellings diskussion om upplopp. Incidenter som omgärdas av stereotypa uppfattningar om hur vissa grupper förväntas bete sig får avsevärt större genomslag i sociala medier, och massdelningen minskar möjligheten till individuellt ansvarskrävande. För att få maximal spridning publicerar nyhetsbyråer artiklar om händelser eller rön som ligger mycket nära den verklighetsbild läsarna redan har – dvs det ”man förväntar sig att läsarna förväntar sig”.

Detta påverkar både forskningsagendor och offentliga satsningar. Statistikprofessor Per Johansson gjorde i *Ekonomisk Debatt* nr 6 i år en finurlig betraktelse över hur vissa statistiska myter om jämställdhet får opropor­tionerligt stort genomslag på både statsbudgeten och vår allmänna förståelse om jämställdhetsproblemet. Utsagor som ”kvinnor får lägre lön för samma arbete” och ”värden satsar mindre på kvinnor” tycks återkomma. Precis som i fallet med *Black Lives Matter* skulle en reform som satte stopp för lönediskriminering och vårdiskriminering ha mycket liten effekt på kvinnornas situation gentemot männens, av den enkla anledningen att dessa aspekter förklarar en trivial (eller ingen) del av den totala underordningen (se Johansson 2016). Men i en ledarlös feministisk diskurs har denna sorts ”rön” en mobiliserande kraft. Stora resurser läggs sedan på missriktade reformer.

Johansson och Mullainathans artiklar är kontroversiella eftersom de tycks rikta udden mot rättighetsaktivister. Men problemet är att all ledarlös aktivism, oavsett ideologi, präglas av ett massmobiliseringstänk som förstärker stereotypa bilder av under- och överordning. Sådana stereotyper är självuppfyllande och gör jämställdhetsarbetet onödigt svårt (Coate and Loury 1993). Samhällsforskare bör inte acceptera mindre nogräknade berättelser om samtiden, kanske allra minst i de fall då många förväntar sig att de är korrekta.

Niklas Bengtsson

REFERENSER

Coate, S och G C Loury (1993), ”Will Affirmative-Action Policies Eliminate Negative Stereotypes?”, *American Economic Review*, vol 83, s 1220–1240.

Huffington Post (2016), ”23-Year-Old Black Man Killed By Milwaukee Police Officer Is Identified”, 15 augusti 2016, www.huffingtonpost.com/entry/sylville-smith-milwaukee_us_57b0e66ae4b071840411c739.

Johansson, P (2016), ”Förutfattade meningar, statistik och jämställdhet”, *Ekonomisk Debatt*, årg 44, nr 6, s 5–14.

Mullainathan, S (2015), ”Police Killings of Blacks: Here is What the Data Says”, *New York Times*, 15 oktober 2015, www.nytimes.com/2015/10/18/upshot/police-killings-of-blacks-what-the-data-says.html?_r=0.

Schelling, T C (1960), *The Strategy of Conflict*, Harvard University Press, Cambridge, MA.